

Očekávané změny lokalit soustavy NATURA 2000

V březnu 2011 se v Průhonicích uskutečnilo setkání zástupců Evropské komise a České republiky k posouzení soustavy chráněných území NATURA 2000 na území ČR z hlediska její komplexnosti.

V odborných diskusích byly hodnoceny naturové stanoviště a druhy. Pro většinu z nich platí, že jsou dostatečně pokryty evropsky významnými lokalitami (EVL), přestože ze strany Evropské komise (EK) jsou požadována dílčí doplnění. Vysoký podíl dostatečně zastoupených evropsky významných fenoménů v národní soustavě NATURA 2000 výrazně posunuje Českou republiku ke konečné finalizaci soustavy tak, aby dobře plnila svou funkci.

Hodnocení dostatečnosti evropsky významných stanovišť a druhů je založeno především na celkovém zastoupení stanoviště z hlediska rozlohy a kvality nebo druhu z hlediska výskytu a početnosti v evropsky významných lokalitách. Pravidlem je obecný požadavek na vyšší zastoupení prioritních stanovišť a druhů. Při hodnocení se rovněž přihlíží k prostorové koherenci soustavy NATURA 2000, kdy rozložení EVL na území státu má být s ohledem na výskyt stanoviště nebo druhu rovnoměrné, samozřejmě by měla být zajištěna určitá prostorová návaznost lokalit a do EVL by měla být zahrnuta všechna významná centra výskytu. Bilaterální jednání byla zaměřena výhradně na fenomény, které Evropská komise považovala v rámci NATURA 2000 za nedostatečně zastoupené a u kterých dosud nebylo zohledněno doplnění.

V rámci posouzení kontinentální oblasti, která pokrývá 96% území ČR, bylo na semináři hodnoceno z hlediska jejich dostatečného zastoupení ve stávajících lokalitách 52 typů evropsky významných stanovišť, z nichž 31 bylo obhájeno. Z hodnocení 39 evropsky významných druhů bylo obhájeno čtyřicet. V rámci hodnocení panonské oblasti bylo z 15 typů evropsky významných stanovišť obhájeno 14 a z devíti evropsky významných druhů jich bylo obhájeno šest.

Důležitou součástí programu bylo projednání opakované žádosti České republiky o vyřazení či změnu již vyhlášených lokalit. Návrh na vyřazení se týkal osmi lokalit, v jednom případě bylo projednáváno vyjmutí předmětu ochrany a v pěti případech byla požadována úprava hranic. Přednesené odborné argumenty zdůvodňující předložené návrhy byly EK uznány s jedinou výjimkou; tou bylo odmítnutí vyřazení lokality **CZ0212022 Slepěč** pro střevíčník pantoflíček. Souhlas s vyškrtnutím z evropského seznamu byl udělen sedmi lokalitám: **CZ0213055 Podolí** (svinutec tenký; samovolné vymizení introdukované populace), **CZ0312029 Bošice** (hořeček mnohotvarý český; přirozené, nevratné vymizení malé populace), **CZ0313120 Řimov** (přástevník kostivalový, modrásek bahenní; ne-

vhodně navržená lokalita), **CZ0513247 Pelikovice** (modrásek bahenní; nevhodně navržená lokalita), **CZ0623033 Znojmo – hrad** (vrápenec malý; přesun letní kolonie druhu mimo lokalitu), **CZ0623780 Jaroslavice – zámek** (vrápenec malý; přesun letní kolonie druhu mimo lokalitu) a **CZ0813761 Důl Ruda I** (netopýr černý; chybné geografické vymezení, chráněný netopýr černý je předmětem ochrany v EVL Sovinec, která se s EVL Důl Ruda I překrývá).

Převažujícím zdůvodněním návrhů na vyřazení byla nepřítomnost předmětu ochrany (druhu), pro který byla lokalita vyhlášena. V této souvislosti je nutné zdůraznit, že se jedná výhradně o případy, kde se druh nevyskytoval

žuje za relevantní, neboť zachování předmětů ochrany EVL je základní povinností členského státu.

Změny ve vedení hranic byly doloženy výskytem druhů a stanovišť na území jednotlivých lokalit tak, že v revidované podobě ctí jejich skutečný výskyt. Úpravami se rovněž opravily chyby při prvotním vymezení EVL. Schválená změna hranic se týká pěti lokalit: **CZ0214050 Žehuňsko** (lokalita vznikla sloučením tří původně vyhlášených lokalit CZ0213090 Žehuň – obora, CZ0213089 Žehuň a CZ0213014 Dlouhopolsko, které tímto zanikají), **CZ0214010 Dománovický les**, **CZ0314021 Borkovická blata**, **CZ0323159 Plzeň – Zábělá** a **CZ0420171 Údolí Hačky**.

Tabulka 1 Celkové hodnocení dostatečnosti soustavy NATURA 2000 v České republice po závěrech z bilaterálního jednání (březen 2011)

Biogeografická oblast	Fenomén	Celkem v ČR	Z toho hodnoceno v roce 2011	Dostatečné celkem	Nedostatečné celkem
Kontinentální	druhy	92	39	76	15
	stanoviště	59	52	38	21
Panonská	druhy	50	9	47	3
	stanoviště	34	15	33	1

na lokalitě ani v době vyhlášení, k němuž došlo na základě nejasných či nepřesných údajů v odborných podkladech, nebo kde populace samovolně zanikla či bez zjevné příčiny opustila lokalitu. Přirozený zánik populace byl také důvodem k souhlasu s vyjmutím předmětu ochrany z lokality **CZ0422084 Pisčiny u Oleška** pro sinokvět chrpovitý. Souhlasné stanovisko týkající se zániku populací druhů bylo uděleno pouze na základě doložení velmi nízkého početního stavu druhu na lokalitě v době vyhlášení, exaktních výsledků dlouhodobého monitoringu lokalit, které doložily mizivou či nulovou pravděpodobnost přirozené obnovy i při zachování vhodného managementu, a nemožnost obnovy populace z důvodu absence vhodné zdrojové populace. Ilustrativní je v tomto ohledu zmíněné zamítnutí návrhu na vyřazení lokality **CZ0212022 Slepěč**, kde se nachází mizivá populace střevíčníku pantoflíčka, málo početná již v době vyhlášení v roce 2005, kdy se na lokalitě nacházelo 10 kvetoucích jedinců. Ochrana takové lokality nemusí ani při vhodných managementových opatřeních přinést žádoucí zlepšení a posílí životaschopnost slabé, každoročně ubývající populace. Podle názoru EK, podpořené expertem z Univerzity Karlovy, je však vhodné lokalitu zachovat ještě po dobu minimálně pěti let, provádět vhodnou péči a monitorovat výskyt druhu, který může podléhat přirozeným výkyvům, a jehož vymizení může mít s ohledem na biologii druhu pouze dočasný charakter. Důvody související například s nevhodným nebo chybějícím managementem EK nepova-

Uvedené změny byly EK předloženy již v roce 2010, ta je však neschválila a požádala o podrobnější zdůvodnění návrhu. Na opakovanou žádost České republiky došlo ke schválení až na letošním setkání v Průhonicích na základě vzájemné diskuse a doložení návrhů podrobnými, odborně zdůvodněnými argumenty ze strany ČR. Vyřazení lokalit je výjimečným krokem EK, která se snaží především zachovat, popřípadě navrátit předměty ochrany na již vyhlášené lokality. EK chce na základě tohoto přístupu mj. omezit možné zneužití ze strany členských států, pro které by například vyřazení „zájmových“ lokalit mohlo představovat schůdnou cestu k jejich uvolnění pro případnou realizaci stavebních či jiných projektů odporujících zájmům ochrany přírody.

Aby byly schválené úpravy, tedy vyřazení lokalit či změna jejich hranic, platné, musejí se nejprve promítnout do nařízení vlády, kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit (nezbytná úprava obsahu nařízení vlády se v současnosti vztahuje pouze na vyřazované lokality, protože ve stávajícím znění jsou zmiňované úpravy vedení hranic již zaneseny). Nařízení vlády slouží ČR jako oficiální podklad pro návrh změn v národní soustavě NATURA 2000, na jehož základě EK patřičně upraví evropský seznam, ovšem pouze v rozsahu změn, které předem schválí. Dokud nejsou tyto zákonné podmínky splněny, zůstávají lokality ve stavu, v jakém jsou zapsány na evropském seznamu.

Lenka Jandová

Nová kniha o přírodě

Na seznamu knih dokumentujících přírodní krásy České republiky se nedávno objevila výpravná obrazová publikace s názvem *Národní parky České republiky*. Jejím autorem je vynikající fotograf, přírodovědec a zakládající ředitel národního parku České Švýcarsko Zdeněk Patzelt.

Styl jeho fotografické tvorby je milovníkům obrazových publikací o přírodě dobře znám. Na svých záběrech dokáže velmi emotivně zachytit proměny krajiny v rychle se měnících podmínkách ranního či večerního osvětlení, má vytříbený vkus pro kompozici obrazu a dokáže osobitým způsobem zachytit i makrodimenze tvarů a barev rostlin, živočichů či dynamiku neživých částí přírody na povrchu skal nebo v proudící vodě.

S myšlenkou zachytit genius loci všech čtyř národních parků České republiky přišel Zdeněk Patzelt již před několika lety, ale jak nyní sám přiznává, byl zaskočen složitostí a náročností tohoto projektu. Zejména pokud nechtěl opakovat fotografické ztvárnění jednotlivých národních parků, které uplatnili již před ním mnozí naši uznávaní fotografové krajiny (např. Jiří Havel nebo Bohumír Prokůpek). A tak mu nezbylo, než opakovaně procestovat Krkonoše, Podyjí a Šumavu v nejrůznějších ročních obdobích, ale doplnit i svůj bohatý archiv z Českého Švýcarska.

Přírodní rozmanitost českých národních parků představuje to nejkrásnější a nejcennější, co se naše společnost rozhodla chránit. Zdeněk Patzelt to dokládá nejen v podobě 300 nádherných fotografií, ale i ve stručném a výstižném průvodním slovu a v popisích k jednotlivým záběrům. Kniha je rozčleněna do čtyř částí (v pořadí Krkonoše, Šumava, Podyjí a České Švýcarsko) a každá z nich pak přináší obdobně obsahové členění – krajinné celky a polocelky se střídají s galeriemi rostlinných či živočišných druhů. To čtenáři usnadňuje poznání, co je ve kterém NP unikátní, nejcennější, nejtýpčtější. Řazení krajinných záběrů pak autor zcela podřídil svému vnímání osobitosti jednotlivých území.

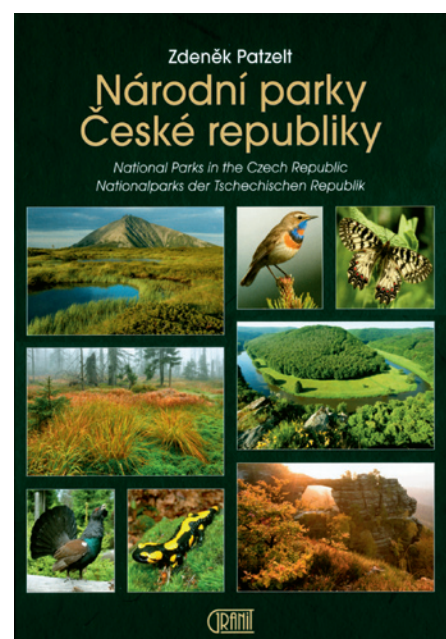
Publikace o rozsahu 320 stran je velkoformátová, což při grafickém řešení (Zlatica Bursíková) umožnilo použít k umocnění obrazové naplně nejrůznější prvky knižní grafiky. Jsem přesvědčen, že se to u této knihy plně podařilo. Časté střídání záběrů celostránkových a dvoustránkových, ale i několika fotografií přes tři složené stránky, umožnilo uplatnit často velmi emotivní dimenze krajiny jednotlivých národních parků. Jejím diverzitu pak autor přiblížil zařazením galerií obrázků menších formátů, kde představuje přes 160 význačných druhů rostlin, hub a živočichů Krkonoš, Šumavy, Podyjí

a Českého Švýcarska. K těmto druhovým snímkům si však neodpustím poznámku k poněkud nešetnému výřezu u některých rostlin (nikoli živočichů), např. pětiprstky na str. 51, sklenobýlu na str. 133, vemeníku zelenavého na str. 208. Takové výřezy činí ze záběru pouhý dokument, což jistě nebyl záměr fotografa.

Čtenář nepochybně ocení příjemné použití černé barvy v podkladu fotografií, které v něm barevně lépe vynikají, a negativního, dostatečně velkého písma. Drobnou nevýhodou černé barvy jsou však patrné otisky prstů při častém listování knihou. Zpočátku trochu rozpačitý dojem nad zvoleným papírem – jde o speciální matný typ křídly – jsem po opakovaném prohlížení záběrů změnil, neboť na barevnosti a dokonalé ostrosti Patzeltových záběrů to nijak neubralo. Výjimkou je snad několik málo obrázků, které poněkud vybočují z jinak vysoce kvalitní a věrné barevnosti (str. 14, 63, 76, 219). To je však můj zcela subjektivní názor, jiný čtenář ho může mít zcela odlišný, zejména při vědomí toho, že často až neskutečné barevné spektrum ranních či večerních snímků je právě pro autorovo vnímání krajiny charakteristické. Vazba knihy byla provedena velmi citlivě a až na pár drobností se při sesazování archů podařilo dokonale sladit rozdělení velkoformátových záběrů. Ne vždy to bývá u takto graficky řešených knih pravidlem.

Výhodou publikace je trojazyčnost textů. Češtinu doplňuje i průběžný anglický a německý překlad, což se jistě projeví i v prodejnosti knihy. Překladatelé se určitě museli tvrdě potýkat s rozsáhlou odbornou terminologií a vcelku to zvládli na jedničku. Bylo by ku podivu, kdyby se v tak velkém oborovém záběru neobjevily drobné chyby a nedostatky. Nemám na mysli názvy druhů rostlin či živočichů, neboť v tomto směru je k dispozici až příliš mnoho německých či anglických přírodovědných děl, kde je používáno pro stejné taxony mnoho různých jazykových podob. Vybrat tu nejsprávnější není pak pro překladatele vůbec jednoduché. Někde byl za nevhodně použitým překladem skryt autor českého textu, někdy překladatel. Například v textu pro Krkonoše má být namísto ...přes horní hranu Obřího dolu... přes horní hranu Úpské jámy; Obří důl Cirque – Obří důl není kar, tím je až Úpská jáma nebo Studniční jámy; pro výraz jámy je vhodnější namísto *gully* použít mnohem zavedenější *corrie*; pro zalednění lépe *glaciation* než *glacial cover*; hrana lépe *edge neč rim*; pozor u termínu sudetský – správně *sudetic* místo *sudetan*, Pomezí boudy nikoli Pomezí bouda, koniklec bílý je Alpen Kuhschele, kos horský je Ringdrossel nikoli Bergamsel, prvosenka nejmenší nepatří mezi glaciální relikty Krkonoš.

V textu pro Šumavu: *drosera anglica* není glaciální relikty; místo Arctic Taiga lépe Nordic Taiga, Hungarian Gentian místo Pannonian

Gentian, dřívátka horská je Mountain Snowbell nikoli Alpine snowball (to je jiný druh); v německém překladu je použit *Fjälls* (jde o švédský výraz?) pro bezlesí. Správně je *waldlose* nebo *waldfrei*.

V textu pro Podyjí: místo sasanky lesní má být ve všech třech verzích sasanka hajná, lýkovec vonný je Garland Flower nikoli Mezezeon, kýchavice černá je Black False Heleborine nikoli jen False heleborine, podobně *Digitalis grandiflora* je Large Yellow Foxglow nikoli jen Foxglow.

V textu pro České Švýcarsko: v německém překladu by bylo lepší zvolit jiný termín pro kočkovitou šelmu; použitý výraz *Wildkatze* je zavádějící, neboť rys ostrovid není kočka divoká.

Uvedené drobnosti nijak nesnižují vysokou úroveň publikace. Nebude problém se s nimi vypořádat v dalším vydání, které bude jistě realizováno v brzké době. Kniha totiž vyšla v nákladu pouze 2000 výtisků. Při velmi exkluzivní zvýhodněné ceně 499 Kč, za kterou ji lze nyní zakoupit v AOPK ČR či na stránkách všech čtyř národních parků, bude první vydání nejspíše rychle rozebráno. Na běžném knižním trhu bude kniha dostupná za 699 Kč, což je vzhledem k její kvalitě a rozsahu cena velmi příjemná ve srovnání s cenovými relacemi zahraničních obrazových publikací o světových národních parcích.

Patzelt Zdeněk: Národní parky České republiky. Vydal Granit, s.r.o., 2011 za podpory Státního fondu životního prostředí České republiky, Ministerstva životního prostředí a ve spolupráci se správami národních parků České republiky. 320 stran. ISBN 978-80-7296-077-4. Cena 699 Kč.

Jan Štursa